

La sobirania alimentària

“El terme sobirania alimentària es refereix a la sobirania del territori en la definició i la gestió d'una política pròpia en matèria d'agricultura, pesca i alimentació, adaptada a les seves característiques ambientals, socials, econòmiques i culturals per aconseguir un desenvolupament sostenible i garantir la seguretat alimentària.”

El terme *sobirania alimentària* va ser utilitzat per **La Via Campesina**, un moviment internacional que reuneix a milions de pagesos, durant la Cimera Mundial de l'Alimentació de l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) de Roma el 1996.

La sobirania alimentària neix per oposició al domini dels grans organismes internacionals i les empreses que controlen la producció i la distribució de productes alimentaris a escala global.

En l'actualitat ens trobem en una situació de crisi climàtica, econòmica i social que ens fa replantejar si el sistema de producció i el model de consum implementat al llarg del segle XX és sostenible en el present i futur.

Aconseguir la sobirania alimentària és una resposta a l'actual funcionament del model alimentari i productiu global que és presenta com a intensiu, insostenible i injust.

El model actual

Avui en dia, ens trobem immersos en un sistema global en què la majoria de la població comprem en grans superfícies comercials productes que han recorregut molts kilòmetres, fora de temporada, fet que a més augmenta les emissions de gasos d'efecte hivernacle i compromet el medi ambient. D'altra banda, els petits productors van desapareixent, ens desconnectem del nostre entorn i s'engrosseix el preu dels aliments degut a la quantitat d'intermediaris entre el productor i el consumidor final.

El sector primari i el medi rural duen anys en crisi (rendes decreixents, envelliment, masculinització, degradació dels ecosistemes i dels recursos naturals...). Alhora, ens trobem en una crisi multidimensional en curs (social, econòmica, ecològica, energètica...)¹, que des de la vessant climàtica comporta la pèrdua de biodiversitat, la supeditació del planeta a l'economia, la finitud dels recursos, la crisi energètica i la climàtica, que inclou l'augment de la temperatura i la insolació i la disminució de la disponibilitat d'aigua, aspectes que afectaran terres, conreus i collites.

¹ Font: <https://arrandeterra.org/que-ens-mou-agroecologia-i-sobirania-alimentaria/>

10. Sobirania alimentària

L'actual situació d'emergència climàtica deguda a la manca de respecte dels límits del planeta i de la justícia social situa la transformació del sistema agroalimentari com un dels factors clau i ens porta a repensar el model **socioeconòmic** i de **desenvolupament** també en aquest sector.

La sobirania alimentària com a alternativa

L'essència de la sobirania alimentària resideix en el “poder decidir” sobre la nostra terra, en aquest sentit significa que els pagesos puguin decidir què conreen, que tinguin accés a la terra, a l'aigua, a les llavors, i que els consumidors tinguem tota la informació sobre el que consumim². Encara avui es produeix especulació amb la terra, es privatitzen les llavors, l'aigua s'encareix i no és fàcil entendre l'etiquetatge d'un producte. Per tots aquests motius, és de gran importància valorar què consumim i on ho consumim.

L'agricultura i l'alimentació són qüestions de discussió cabdals en la nostra societat, atès que quan parlem de sobirania alimentària, se'ns presenta una gran oportunitat per promoure el desenvolupament local i l'ocupació; la cohesió social i la salut pública; l'equilibri territorial i la sostenibilitat; l'equitat social i la justícia ambiental. El model de sobirania alimentària, doncs, ens obre les portes a reflexionar sobre el model que estem perpetuant, i a posar el focus en el fet que els aliments són molt més que una mercaderia i una font d'energia per als éssers vius³.

Situació actual a Catalunya

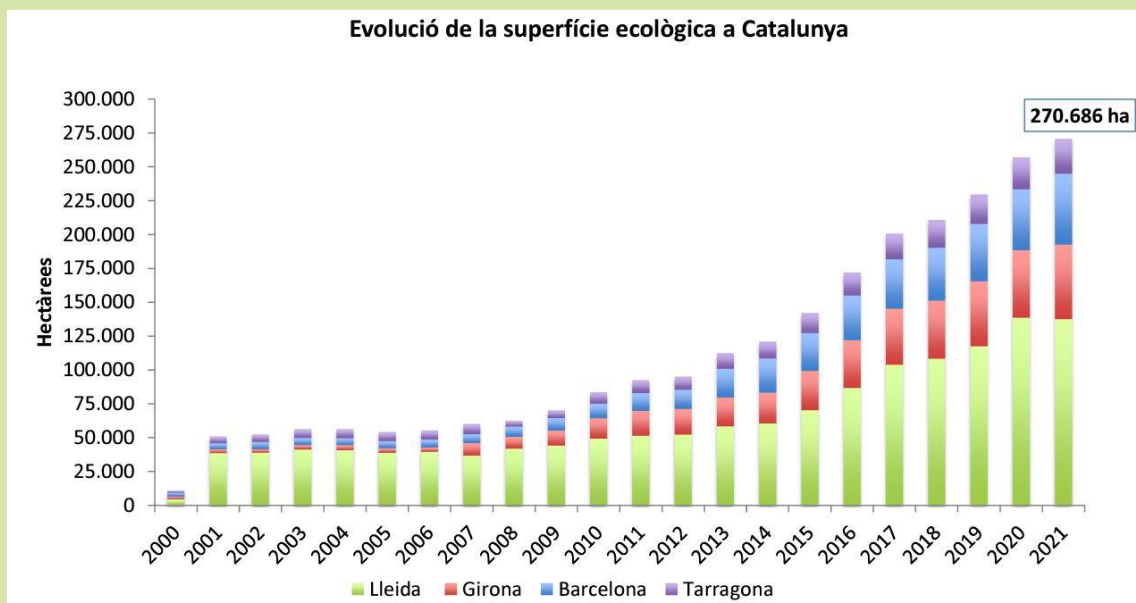
A Catalunya la major part dels productes que consumim estan controlats per un petit nombre de grans empreses, això provoca l'homogeneïtzació dels mercats habituals. Aquesta pressió empresarial sovint determina els preus i les característiques d'allò que s'ha de produir al camp, i exerceix un domini en part de la cadena alimentària. Aquest fet provoca sovint malestar entre el sector productiu, i és una de les causes per les quals sorgeixen protestes pels preus i les condicions que els imposen.

Tot i així, al nostre territori gaudim d'un bon nombre de productors que produeixen aliments saludables a prop nostre, molts d'ells respectant **els cicles de la natura i contribuint a la cura del sòl, l'aigua i la biodiversitat** a partir del treball de línies agroecològiques. Tant és així que des de l'any 2000 la superfície agrícola ecològica ha augmentat en totes les províncies de Catalunya, tal i com es pot observar en el gràfic següent:

² Font: <https://elquaret.wordpress.com/2014/03/06/que-es-la-sobirania-alimentaria/>

³ Font: <https://arrandeterra.org/>

10. Sobirania alimentària

Font: RuralCat.

Ahora, cada vegada hi ha més consumidors conscients que volen controlar el que compren, com ha estat produït, a qui el compren i on van a parar els seus diners.

Aquesta tendència a l'alça de la producció ecològica i el consum dels seus productes fa que cada cop sorgeixin més xarxes comercials alternatives en què la cadena de valor és més justa per als pagesos i per als consumidors, i garanteix el dret a accedir a aliments sans de proximitat, ecològics i de temporada.

El treball en circuits sense intermediaris entre la producció dels aliments (els pagesos) i el consum (la ciutadania) en les seves diferents formes esdevé una defensa de la sobirania alimentària als barris i ciutats, i un element clau per a una transició a una alimentació i a unes ciutats sostenibles.

Exemples de circuits curts entre els productors i els consumidors d'aliments:

- Els **mercats de pagès** recuperen una vella tradició ciutadana on s'estableix un circuit curt en què petits productors i consumidors conscients interactuen sense intermediaris, i a més, donen una resposta pràctica a les necessitats de viabilitat dels projectes productius agroecològics.
- Les **cooperatives** constitueixen un bon instrument per buscar el compromís i l'arrelament en l'entorn, col·laborant amb moviments, persones i administracions públiques que busquin un canvi en el model cap a la sobirania alimentària i la sostenibilitat social del medi rural.
- Els **menjadors escolars** són un element clau en el canvi polític, social i pedagògic que permet educar les famílies i l'escola en el dret a decidir què consumim i com es produeix el que consumim.

10. Sobirania alimentària

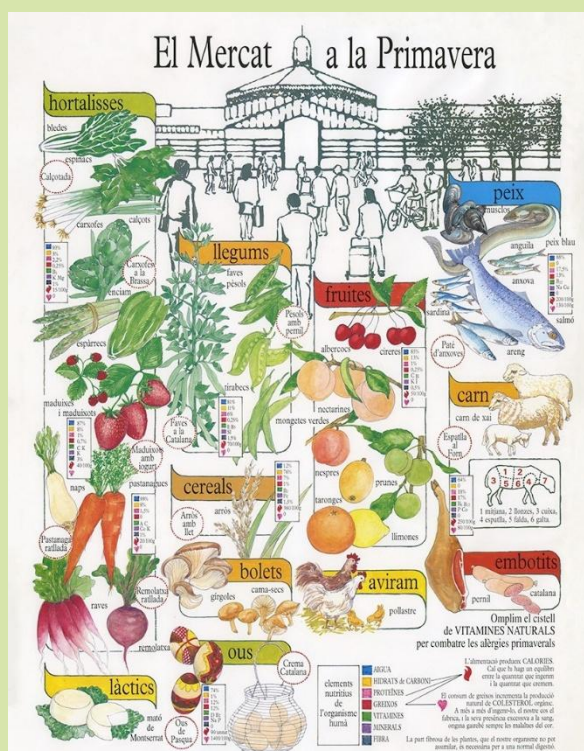
També existeixen iniciatives com el projecte de Bancs de Llavors, que s'està duent a terme en alguns punts del territori a càrrec d'associacions d'agricultors locals i altres entitats locals, per preservar i salvaguardar cultius antics. Alguns dels beneficis d'aquesta pràctica són la regeneració del sòl, un menor consum d'aigua, un equilibri ecològic entre la flora i la fauna autòctones, cultius més sans i resilient i posar en valor l'agrodiversitat del territori, entre d'altres.

Què podem fer la ciutadania per fomentar la sobirania alimentària?

La sobirania alimentària passa per exercir un **consum conscient** i preguntar-nos d'on ve el que consumim, com s'ha elaborat, en quines condicions, perquè en paguem un determinat preu. Significa prendre el control sobre els nostres hàbits alimentaris⁴.

Algunes de les accions que podem fer per participar activament a potenciar la sobirania alimentària són les següents:

- Estar informats sobre l'**origen dels productes** i quines pràctiques de cultiu tenen. Escollir amb preferència els cultius ecològics ja que és produeixen respectant els cicles de la natura i no utilitzen fertilitzants químics que no siguin ecològics. També interessar-nos sobre si els productes són varietats antigues recuperades.
- Conèixer els **productes de temporada**; hi ha nombroses fonts d'informació a Internet on apareixen calendaris, infografies i altre material que podem consultar per tal d'estar-ne assabentats i escollir quina tria és més adient segons l'estació de l'any.

Font: Ajuntament de Barcelona.

⁴ Font: <https://etselquemenges.cat/especialista/esther-vivas/que-es-la-sobirania-alimentaria>

10. Sobirania alimentària

- **Participar en grups i cooperatives de consum** que ens permetin prendre decisions directes sobre quins productors i productes volem consumir i com.
- **Comprar directament a productors locals i ecològics**, fet que permet eliminar intermediaris i generar un contacte més directe amb el productor, conèixer la seva realitat i sensibilitzar-nos amb la realitat del camp.
- Promoure el conreu **d'horts urbans i en l'àmbit escolar**. Ens fa prendre consciència de la temporada i els cicles de les plantes, i també serveix com a recurs educatiu per sensibilitzar la mainada. A més a més, a Girona gaudim de les **hortes de Santa Eugènia**, un espai d'intercanvi d'experiències i un exemple d'autoconsum i, en alguns aspectes, de sobirania alimentària.
- Adreçar-se a **restaurants de cuina compromesa amb el territori que utilitzin productes de km0 i de temporada**. També a aquells que, en col·laboració amb entitats, estan recuperant com a productes culinaris espècies forestals com ara el gavarró, la pinya verda, la cirera d'arboç, l'aranyó o l'aglà, així com també d'altres plantes silvestres.

